

DIŞ ÖLKELERDEKI IŐÇİLERİMİZE HİTAP EDEN RADYO YAYINLARI

Turgut ÖZAKMAN

TRT Kurumu, Merkez Program Dairesi Başkanı

Türkiye Radyolarının, yurt dışında bulunan işçiler için yaptığı ya da yardımcı olduğu yayınları iki bölümde incelemek gerekiyor :

- 1 — Türkiye Radyolarından yapılan yayınlar,
- 2 — Yabancı radyolar aracılığı ile yapılan yayınlar.

Türkiye Radyolarının yaptığı yayınları da iki bölümde inceleyebiliriz :

1. Doğrudan doğruya yurt dışındaki işçilere yapılan yayınlar.
2. Yurt dışındaki işçilerin, yurttaki ailelerine yapılan (dolaylı) yayınlar.

Türkiye radyoları 1938 den bu yana yurtdışına yayın yapmaktadır. Halen Ankara'da yurtdışına yayın yapan iki verici vardır. Biri 100, öteki 20 Kw lık güçtedir. 100 Kw. lık verici tevcihli yayın yapmaktadır.

Yurt Dışı Yayınlarında Kullanılan Radyo İstasyonlarının İncelenmesi :

Yurt dışına yayın yapan ölkeler ve bu ölkelerde bu amaçla kullanılan vericilerin toplam güçleri (tablo 1) de gösterilmiştir. Bunların toplam güç dilimleri ve kıt'alara göre dağılışı da ayrıca, (Tablo 2) de ve Türkiye'nin durumunun bu ölkelerle karşılaştırılması da (Tablo 3) de gösterilmiştir. Dış yayın yapan ölkelerin hepsi bağımsız ölkelerdir. Bağımlı ölkelerde dış yayınlarda kullanılan istasyonlar varsa da, bunlar başka ölkelerin yayını yapmakta kullanılmaktadır. Bu bakımdan bu gibi vericilerin güçleri asıl yayın yapan ölkelerin gücüne eklenmiştir.

Dış yayın güçleri 2000 Kw. m üstünde olan ülkeler şunlardır :

Sıra	Ülke	Kıt'a	Toplam güç (kw.)
1	A.B.D.	Amerika	9151
2	Çin	Asya	7000
3	Sovyetler Birliği	Avrupa	4150
4	İngiltere	Avrupa	4000
5	Küba	Amerika	2460
6	Fransa	Avrupa	2200

Ülkelerin çeşitli güç dilimlerine göre durumları da şöyledir :

Güç durum (kw)	Ülke sayısı (tane)	Oran (%)
1000 den fazla	8	12,31
500 - 1000	11	16,92
100 - 500	30	46,16
50 - 100	10	15,38
50 den az	6	9,23
		100,00

Bütün bağımsız ülkelerin % 49'unu teşkil eden 65 ülke dış yayın yapmaktadır. Türkiye'den daha yüksek güçlü ülke sayısı % 60, düşük güçlü ülke sayısı % 40 dır. Türkiye 100 - 500 kw güç dilimine dahil ülkeler arasında yer almaktadır

TABLO : 11

Yurt Dışı Yayınlarında Kullanılan İstasyonların Toplum Gücü

Ülkeler	Toplam güçler (kw)
AFRIKA :	
Birleşik Arap Cumhuriyeti	260
Elmas Sahili	129
Fas	50

1) İkinci Beş Yıllık kalkınma plâni, tablo 59

Ülkeler	Toplam güçler (kw)
Gana	100
Güney Afrika Birliği	20
Kongo (Brezeville)	56
AMERİKA :	
A.B.D.	2440
(A.B.D. Dışında)	6711
Arjantin	100
Brezilya	975
Ekvador	90
Kanada	150
Küba	2440
ASYA :	
Burma	50
Çin	7000
Güney Kore	155
Güney Viatnam	100
Hindistan	600
Irak	100
Endonezya	327,5
İran	100
İsrail	70
Japonya	370
Kanbodya	150
Kuzey Kore	100
Kuzey Viatnam	100
Lübnan	100
Malezya	10
Milliyetçi Çin	315
Moğolistan	25
Pakistan	50
Seylan	150
Suudi Arabistan	60
Suriye	120
AVRUPA :	
Almanya (Batı)	700
Almanya (Doğu)	500

Ülkeler	Toplam Güçler (Kw)
Arnavutluk	70,4
Avusturya	206
Belçika	204
Bulgaristan	405
Çekoslavakya	1950
Danimarka	250
Finlandiya	140
Fransa	2200
Hollanda	160
İngiltere	4000
İrlanda	160
İspanya	780
İsveç	120
İsviçre	600
İtalya	680
İzlanda	7
Lüksemburg	1505
Macaristan	750
Monako	100
Norveç	137,2
Polonya	600
Portekiz	497
Romanya	380
Sovyetler Birliği	4000
(S. Birliği Ülkesi Dışında)	(150)
Vatikan	750
Yugoslavya	170
Yunanistan	55
OKYANUSYA	
Avusturalya	320
Hawai Adi.	100
Yeni Zelanda	7,5

TABLO 2

Ülkelerin Yurt Dışı Yayın İstasyonlarının Toplam Güç Dağılışı²

Toplam Güç (kw)	Afrika	Amerika	Asya	Avrupa	Okyanusya	Toplam
5000 den fazla	—	1	1	1	—	2
1000 - 5000	—	1	—	5	—	6
500 - 1000	—	1	1	8	1	11
100 - 500	2	1	13	13	1	30
50 - 100	3	1	4	2	—	10
10 - 50	1	—	1	—	—	2
10'dan az	—	—	2	1	1	4

TABLO 3

Ülkelerin Türkiye'ye Göre Yurt Dışı Yayın İstasyonlarının Toplam Güç Durumları³

	Afrika	Amerika	Asya	Avrupa	Okyanusya	Toplam
Güç toplamları Türkiye'den fazla olanlar	2	4	9	23	1	39
Güç toplamları Türkiye'den az olanlar	4	1	13	6	2	26

YURT DIŞI YAYINLAR

Yurt dışı yayın yapan ülkelerin incelenmesinde yalnız yayın yaptıkları dil sayısı esas alınmıştır. Yayın yapılan dil sayısına göre, ülkeler kıtalara ayrılmış olarak (Tablo 4) de gösterilmiştir. Ülkelerin dış yayınlarda kullandıkları sayılarına göre dilimlere ayrılmış olarak kıtalara dağılışı (tablo 5) de gösterilmiştir.

2) İkinci Beş Yıllık kalkınma planı, tablo 60

3) Beş yıllık kalkınma planı, tablo 61

Dil sayısı dilimlerine göre ülkelerin durumu şöyledir 4

Dil Sayısı	Ülke sayısı	Oran %
1 - 10	40	66
11 - 20	10	16
21 - 30	7	12
31'den fazla	4	6
Toplam	61	100

Bağımsız ülkelerin 61 tanesi (% 47'si), dış yayın yapmaktadır. Dış yayın yapan ülkelerin 18 tanesi (% 30'u), Türkiye'den daha fazla sayıda dile yayın yapmaktadır (tablo 6 - 7)

TABLO 4

Ülkelerin Yurt Dışı Yayınlarında Kullandıkları Dillerin Sayısı 5

Ülke	Dil Sayısı
AFRİKA	
Birleşik Arap Cumhuriyeti	22
Fas	3
Gana	6
Habeşistan	11
Kongo (Leopoldville)	4
Liberya	27
Tunus	1
AMERİKA	
A.B.D.	34
Arjantin	6
Ekvador	5
Kanada	5
Küba	11

4) 5 Yıllık kalkınma plânı sayfa 180

5) 5 Yıllık kalkınma plânı tablo 109

Ülke	Dil Sayısı
------	------------

ASYA

Afganistan	6
Çin	30
Filipinler	22
Güney Kore	7
Hindistan	16
İrak	5
İndonezya	6
İran	7
İsrail	7
Japonya	19
Kuzey Kore	4
Kuzey Vietnam	8
Lübnan	5
Malezya	3
Milliyetçi Çin	12
Pakistan	7
Suudî Arabistan	2
Suriye	4
Tayland	7
Ürdün	3

AVRUPA

Almanya (Batı)	17
Almanya (Doğu)	8
Arnavutluk	9
Avusturya	4
Belçika	4
Bulgaristan	13
Çekoslavya	17
Danimarka	3
Finlândia	3
Fransa	18
Hollanda	7
İngiltere	44
İspanya	22
İsveç	6
İsviçre	8

Ülke	Dil Sayısı
İtalya	31
İzlanda	1
Lüksemburg	6
Macaristan	9
Monako	21
Norveç	2
Polonya	10
Potekiz	5
Romanya	13
Sovyetler Birliği	40
Vatikan	30
Yugoslavya	10
OKYANUSYA	
Avustralya	8
Yeni Zelanda	1
TÜRKİYE	12

TABLO 5

Bağımsız Ülkelerin Dış Yayın Durumuna Göre Dağılışı⁶

	Afrika	Amerika	Asya	Avrupa	Okyanusya	Toplam
Dış yayın yapmayanlar	31	19	13	3	2	68
» » yapanlar	7	5	20	27	2	61

TABLO 6

Ülkelerin Yurt Dışı Yayınlarında Kullandıkları Dil Sayılarının Türkiye İle Karşılaştırılması⁷

	Afrika	Amerika	Asya	Avrupa	Okyanusya	Toplam
Fazla olanlar	2	1	4	11	—	18
Az veya eşit olanlar	5	4	16	16	2	43

6) 5 Yıllık kalkınma planı tablo 111

7) 5 yıllık kalkınma planı, tablo 112

TABLO 7

*Program Sayısına Göre Dağılım (Tablo 76) da Gösterilmiştir.
Ülkelere Göre Oran Şöyledir ⁸*

Programsayısı	Ülke sayısı	Oran
1 - 3	90	48
4 - 10	48	26
11 ve daha fazla	48	26

Ülkelerin yarısına yakını en çok üç aylık program yapmaktadır. Bazı ülkelerde konuşulan dillerin sayısı birden fazla olduğundan mukayesede bu hususunda dikkate alınması gerekmektedir. Dil sayısına göre ülkelerin durumu (Tablo 8) de gösterilmiştir. Buna göre ⁹:

TABLO 8⁹

Dil sayısı	Ülke sayısı	Oran %
1	80	43
2 - 3	57	31
4 - 10	40	22
11 ve fazlası	7	4

TABLO 9

*Dil Başına Düşen Program Sayısı Bakımından
Mukayese Durumu ¹⁰*

Pogram/dil oranı	Ülke sayısı	Oran %
I	86	46
1 den fazla	61	33
3 den fazla	39	21

8) Beş yıllık kalkınma plâni, tablo 106

9) Beş yıllık kalkınma plâni, tablo 107

10) Beş yıllık kalkınma plâm, tablo 108

TABLO 10

*Ülkelerin Yurd Dışı Yayınlarında Kullandıkları Dil Sayısının Dağılışı*¹¹

Dil sayısı	Afrika	Amerika	Asya	Avrupa	Okyanusya	Toplam
1 - 5	3	1	8	7	1	20
6 - 10	1	2	7	9	1	20
11 - 15	1	1	1	2	—	5
16 - 20	—	—	2	3	—	5
21 - 25	1	—	1	2	—	4
26 - 30	1	—	1	1	—	3
31 - 35	1	1	—	1	—	2
36 - 40	—	—	—	1	—	1
41 den fazla	—	—	—	1	—	1

Yurt dışı yayınların Türkçe bölümlerinin amacı, yurt dışına işçi akımı başladıktan sonra değişmiştir. Yurt dışındaki Türkler için düzenlenen programların muhtevaları, daha çok, Yurt dışındaki işçilere, onların durum ve isteklerine göre ayarlanmıştır. Ayrıca Türkçe yayınların süresi, TRT dönemi içinde en az % 100 artmıştır. Eski ve yeni durum şöyledir:

Günlük Türkçe Yayın Süresi

Verici	TRT'den önce	TRT Döneminde	Artış
20 Kw	4 Saat 30 dk	10 saat	% 120
100 Kw	6 saat 45 dk	12 saat 45 dk	% 100

Yayın saatleri hakkında kısaca bilgi vermek isterim :

Normal Günlerde (100 kw) :

- 06.25 - 09.00 arasında Uzun dalga Ankara Radyosu ile paralel Türkçe yayın
 17.30 - 20.30 arasında Kısa Dalga'dan özel Türkçe yayın
 21.45 - 23.45 arasında kısa Dalga'dan özel Türkçe yayın

11) Ibid. Tablo, 110

Bu süreler, cumartesi, pazar ve bayram günleri değişmekte ve uzamaktadır. 20 Kw lık verici ile normal günde 06.25 - 15.00 arasında Uzun Dalga ile,; 21.45 - 23.45 arasında Kısa Dalga 100 Kw lık verici ile ortak (paralel) yayın yapılmaktadır. Süreler 20 Kw lık vericide de cumartesi, pazar ve bayram günleri değişmektedir.

Her iki verici ile yapılan Türkçe yayınların günlük süre toplamı 22 saat 15 dakikadır Bu arada şunu belirtmekte yarar görüyorum : Yurt dışındaki dinleyicilerimizin Türkiye Radyolarının yurt dışı yayınlarını dinleyebilmeleri için 13 - 49 metreler arasında frekans şeridi bulunan radyolara sahip olmaları gereklidir.

Yurt Dışı Yayın Vericileri :

Yurt dışına yayın yapacak vericiler 3 adet 250 Kw ve 1 adet 100 Kw gücünde olmak üzere 4 tane olacaktır. Bunlardan 100 Kw lık verici halihazırda Etimesut Çakırlar istasyonunda çalışmakta olan vericidir. 250 Kw gücündeki vericilerden biri Birinci Beş Yıllık Kalkınma Plânına göre, kurulması ön görülen ve 1968'de servise girecek olan vericidir. Diğer iki verici, üçüncü beş Yıllık Plân Döneminde kurulacaktır. Etimesut Çakırlar mevkiindeki kısa dalga istasyonu, birinci Beş Yıllık Plâna dahil 250 Kw gücündeki verici kurulurken, ileride kurulacak diğer vericiler de nazarı itibare alınarak tevsi edilecek ve ileride herhangi bir yeni inşaat veya tevsiyata lüzum olmayacaktır. Halen faaliyette bulunan 20 Kw lık verici oldukça eski ve verimsiz olduğundan 1969 yılında hurdaya çıkarılacaktır.

Kısa dalga istasyonlarında teamül geniş bir anten sistemi yapmak ve birçok vericileri bir araya toplamaktadır. Bu suretle vericilerin yayın zamanlarına ve yerlerine göre en uygun antenle kullanmak imkânı hasıl olur. En iktisadi ve aynı zamanda fleksibilite sağlayan çözüm tarzı budur.

Birinci beş yıllık plâna göre kurulacak 250 kw gücündeki verici ile beraber Orta Avrupaya, Orta Şarka, Rusya ve Kuzey Afrikaya her zaman için iyi dinleme temin edilecek imkânlar sağlanmış olacaktır. Üçüncü beş yıllık kalkınma plânı döneminde mevcut ve uzak ülkelerde yapılan yayınlarda kullanılan antenler tevsi ve islah edilecektir.

Bu şekilde dünyanın birçok ülkelerine yayın yapmak imkânı hasıl olacaktır. Bu antenlerin hepsi her zaman kullanılacaktır. Bununla beraber lüzum hasıl olunca, istenilen memlekete yayın yapma imkânı bulunacaktır. Şartlar o kadar süratle değişmektedir ki yeni bir duruma göre tesisler kuruluncaya kadar bu şartlar da değişmektedir. Binaenaleyh imkânların her zaman hazır olması lâzımdır. Ancak o zaman en iyi şekilde istifade edilebilir. Bu anten sistemleri de bu imkânları sağlayacak durumdadır. Bu günkü imkânlar içersinde aşağıdaki memleketlerde yurt dışı Türkçe yayınlarımızın dinlenebildiği, gelen mektup ve reception raporlarından anlaşılmaktadır.

Almanya

Belçika

Hollanda

İsviçre

Avusturya

İsveç

Fransa

Ancak dinleme, Kuzey Avrupa'ya yaklaştıkça güçleşmektedir. Güneyde dinleme iyidir. Bu kuşak Kanada'ya kadar uzanmaktadır. 250 kw lik vericilerin bugünkü durumun noksanlığını gidereceği tabiidir.

Buraya kadar doğrudan doğruya yurtdışındaki işçilerimize yönelmiş yayınların süre ve saatlerini açıklamaya gayret ettim. Yurt içi dolaylı yayınlarımızdan da çok kısa olarak bahsetmeme izin vermenizi rica ederim Edindiğimiz bilgilere göre, işçilerimizin % 50 si ailesini yurttan bırakarak yurt dışına gitmektedir. Ayrıca yurt içinde, yurt dışına gitmek için sırada bekleyen ve imkân arayan istekli grubu vardır. «Günaydın» adlı sabah programıyla «ocak başı» adlı akşam programlarımızda, bu nitelikteki dinleyicilerimize yardımcı olmaya, bilgi vermeye gayret ediyoruz. Nitekim son olarak İsveç'in ancak düzenli olması ve belli şartları haiz işçileri kapsaması halinde, Türk işçilerini kabul edeceğini öğrendik. Bir araştırmacı - prodüktörümüzü İsveç'e gönderdik. Kısa bir süre sonra, ilgili makamlarla iş ve görüş birliği içinde, bu konuda yurt içi yayınlar yapacağız. Ancak Devlet Plânlama Teşkilâtının 1964 de hazırlattığı bir incelemede, örneğin Almanyaya gitme fikrinin kaynağı olarak radyonun % 5,9 oranında rol oynadığı belirtilmiştir.

Elbette yurt dışına akını salt yayın etkisini aşan daha köklü ve yaygın nedenlere dayanmaktadır. Ancak yayınların yurt şartlarına ve bu konudaki bilimsel görüşlere ve tutuma uygun olması gerekliliğinden hareket eden TRT yurt içi -dışı işçi yayınları konusunda bir seminer düzenlemiştir. Seminerin 1966 Haziran ayı sonuna kadar bitirilmesini sağlayacak ön hazırlıklar yapılmaktadır.

Şimdi de TRT nin yardımı ile yurt dışındaki işçilere yayın yapan yabancı radyolardan söz açmak istiyorum. Kuzey Almanya Radyosu (WDR) her gün saat 18.00 de başlamak üzere 45 dakikalık (pazar günleri 14.00 de başlamak üzere 30 dakikalık) Türkçe yayın yapmaktadır. Bu yayın, Batı Alman Radyoları tarafından ortak olarak yayınlanmaktadır. WDR'de bu program için bir servis kurulmuştur. Halen üç Türk bu serviste görevlidir. Servis şefi TRT tarafından Türkiye'ye davet edilmişse de henüz bir cevap alınmamıştır. Bu yayının haber ve aktüalite dışındaki bütün malzemesi (Türk müziği, Halk Müziği, Çok sesli halk müziği, Dinî sohbetler, skeçler, genel konulu çeşitli konuşmalar vb.) Ankara Radyosunda hazırlanmakta ve Almanya'ya gönderilmektedir. TRT ayrıca, Hollanda ve Belçika'ya da yayın malzemesi yollamaktadır. Ancak yayınları hakkında henüz kesin bir bilgi alınmamıştır.

Bu arada, Almanya'da rağbet gören bir başka yayın tarzını da açıklamak istiyorum. Bazı müteşebbisler, özellikle Türk müziği doludurmuş ve aralarına kısmen aktüel konulara değinen haber ve konuşmalar yer veren bantlar hazırlayarak, Türk işçisi çalıştıran firmalara abone ücreti karşılığı göndermektedirler. Bu bantlar, işe ara verilen saatlerde kullanılmaktadır. 1-2 yıl önce pazar bulan bu teşebbüsün halâ rağbet görüp görmediğini söyleyebilecek durumda değilim.

Türkiye Radyolarının yurt dışındaki Türk işçilerine yaptığı yayınların muhtevası bakımından bilgi vereyim : Dış yayınların program plânlaması, TRT Dış Haberler ve Yurtdışı Yayınlar Şubesi Müdürlüğü tarafından yapılmaktadır. Plânlama, Dışişleri, Turizm ve Tanıtma Bakanlıkları ile ilgili öteki kurum ve örgütlerle iş ve görüş birliği halinde yapılmaktadır. Bu yayınların mükemmel olduğunu iddia etmek, en azından eşyanın tabiatına aykırı olur. Personel ve teknik cihazlar yetersizliği, iç yayınlarda olduğu gibi dış yayınlarda da TRT nin hizmet isteğini gerçekleştirmek imkânını sınırlamaktadır. Konunun öneminden doğan zorlukları da buraya eklemek isterim.

Özel olarak yurtdışı için hazırlanan programlar iki türe ayrılabilir:

- a) Söz,
- b) Müzik

Söz Programları :

1. Haberler, yorumlar, röportajlar;
2. Skeçler, temsiller, dramatize programlar;
3. Sohbetler
4. Sair söz programları (Tarih, edebiyat, işçi sorunları, din)

Müzik Programları :

- 1 — Türk Müziği
- 2 — Halk Müziği

Söz programlarının genel karakteri, yurt dışındaki işçilerin yurtla ilgilerini sürdürmek, sorunlarını çözmeye yardımcı olmak, morallerini desteklemek ve beslemek, doğru ve süratle haber alınmasını sağlamak, ulusal kültürle bağlarını gevşetmemelerine çaba göstermek ve değişik çevrelerden Türk işçilerini etkilemek amacıyla broşür, radyo yayını, ve benzeri vasıtalarla yapılan propogandaları karşılamak şeklinde nitelenebilir.

Söz programları genellikle basitleştirilmektedir. Müzik programlarında en yüksek oran halk müziğine isabet etmektedir. Gelen istek mektupları da bu tercihi teyid edici şekildedir. Bazı müzik programları «bilmece» şeklinde hazırlanarak (Bilmece şeklinde ki programlar dinleyiciler arasında büyük ilgi görmektedir.) dinleyici-radyo arası ilişki genişletilmeye çalışılmaktadır.

Yurt dışındaki dinleyicilerimizden, Dış Yayınlar Servisimize ayda ortalama 5000 adet mektup gelmektedir. Bu mektupların bazılarında, yurd dışındaki işçilerimizin çeşitli yayın organları vasıtasıyla etki altında bırakılmak istendiği açıkça görülmektedir. Mektuplardan bazı kısımlar alarak bir iki örnek veriyorum.

M e k t u p I

«Türk vatandaşı olduğumuz gibi isteğimiz yerine gelince ne kadar memnun oluruz Bizler de Anne vatanına hiç bir zaman unuta-

*mayız demekki Bizimde Türk vatandaşı olaraktan taktir ediyorlar-
mış deyi canımızı vatanımız uğruna canımız feda ederiz Bizim Ar-
kadaşlarımız Buda peşteden türkü istiyorlar onları birer Birer ki-
tap gönderiyorlar hep içinde komünislik bahsediyor Bizde Dayana-
mayarak onların elinden kitapları alıp yırtıp atıyoruz. Onlara Baş
kaldırtmıyoruz o fikirde olan arkadaşları ikna ediyoruz»*

Mektup II

*«malesef birçok arkadaşlar kominis Budapeşte Radyosuna is-
tek yazıp saatini de söyleyip o saatte yerine bir kominis getiriyor-
du acabaki türk Radyosu niçin yerine getirmiyor bir türk olarak
ben sesimin kominist Radyosundan aslave asla dinlemek ve dinlet-
mek estemiyon»*

Mektup III

*«Almanyada Blunan arataşlar Budabeşteye mektup yazıp tert-
lerini anlatıyorlarve haklerini ariyorlar Almanyata işcinin Hakkmı
arıyacak kimse yokmu Bilmiyorsa Kolnde ratyo yokmu ne den ora-
ya yazmayıp kominis ratyosuna yazıyorlar» (...) «Bu hakkı buda-
peşteye yazsam acaba daha iyimi olurtu Belki daha iyiyti Bilmem»*

Misal olarak verilen üç mektuptan da görüldüğü üzere Buda-
peşte Radyosunun bir yayın organından daha öte görevler yüklen-
diği anlaşılıyor. Bu sebeble Dış Yayın servisimiz yalnız mukabil yay-
ınla değil, başka hizmetlerle de bu etkiyi dağıtmak çabası içinde-
dir. Nitekim ayda gelen ortalama 5000 mektup, eğer müzik istek-
leri ile ilgili ise Osl kartıyla cevaplandırılmakta, istegin hangi gün,
ve saatte, hangi frekanstan yayınlanacağı bildirilmektedir. 5000
mektubun, az bir yanılma ile denilebilirki, 4500 ü türkü ve şarkı is-
temek için yazılmaktadır. Bu istekler üzerinde biraz sonra durmak
istiyorum. 500 ü çeşitli konularda sorular ihtiya etmekte, bu mek-
tuplar özel yayın ve yazılarla cevaplandırılmaktadır. Gelen mektup-
lar işçilerimizin daha başka kültür ve yayın araçlarıyla da aydın-
latılmaları gerektiğini ortaya koymaktadır.

Isteklerin çok büyük bir kısmı halk müziği ile ilgilidir. Bunun
çoğunluğu da gurbet temasını işleyen, hüznü türküler, uzun ha-
valardır. Size tipik bir mektup veriyorum. Değişik ifadeler taşımak-
la beraber, bu konudaki mektupların büyük kısmını temsil ettiğini
ifade edebilirim.

Mektup IV

«çok rica ediyorum birkaç tane iyi kurbet türkülerinden acikli olsun ve yahutta iyi beyitlerden kadın sevgisi orada olmayacak acıklı Türküler olacak»...

Bu konudaki ilginç durumu belirtmek için, Sayın Çalışma Bakanına yazılan bir mektubu da aşağıya aldım.

Mektup V.

21.2.966 Hollanda

Sayın

Ali Naili Erdem
Çalışma Bakanımız

ANKARA

Hollandada çalışan biz Türk işçilerine tanımış olduğu haklardan dolayı Arkadaşlarım adına Memnuniyetlerimizi bildirir, selam ve saygılarımızı arz ederiz.

Ayrıca Hollandada çalışan arkadaşlarım ve Türk işçileri Adına Gurbet Ellerinde söyler Ağlarım türküsünü Ahmet Sezginden istirham edeceğim. Münir

Oysa Köln Radyosunda, Türkçe Servisindeki görevliler, Köln radyosundan özellikle «hüzünlü olmayan şarkı ve türküler» istendiğini bu hususun açıkça kayd edildiğini belirtmişlerdi. Köln Radyosuna mektup yazan işçilerimizin, müziğimizi daha başka şekilde değerlendirmeye başladıkları ileri sürülebilir. Nitekim, köyünden çok kısa bir süre önce ayrıldığını belirten çeşitli işçi mektuplarında «doğum günü», «yaş günü» gibi yeni kavramların yer aldığı görülmektedir.

Mektup VI :

Sayın Radyo İlgilileri

23-HI-966

1. Mayıs, 1966 Pazar günü Kızım Sultanın yaş gününü kutlamak arzusunda'yım. Aşağıdaki türküyü ismi geçen solistin okumasını arz ediyorum.»

Mektup VII :

«Denizli şirin köyün kardeşin orman muhafa memuru Mustafa Ateşin doğum günü için çalınmasını istediğim ormancı plâğına»

Gelen mektuplar, yurtdışı Türkçe yayınlarımızın büyük bir ihtiyacı karşıladığını ve büyük bir ilgi ile dinlendiğini göstermektedir.

D.P.T. m.n 1964 de yaptırdığı araştırmanın IV cü bölümünden bazı sayılar vermek istiyorum: 187 nci tabloya göre, örneklemeye giren işçilerin seçtikleri radyolar ve seçim oranı şöyle:

TABLO 11

*Dinlenen Radyo İstasyonları*¹²

	Sayı	Oran %
Yalnız Alman istasyonları	18	3,6
Yalnız Türk radyo istasyonları	165	33,4
Türk ve Alman istasyonları	59	11,9
Ankara ve Budapeşte	83	16,8
Ankara ve Kahire	34	6,9
Fark gözetmeden ne rastlarsa	25	5
Hiç radyo dinlemeyen	81	16,4
Cevapsız	29	6
	494	100

Örnekleme metodunun hata payı bir yana, 1966 da bu oranların Türkiye Radyoları lehine değiştiği kanaatini taşımaktayız. Şahsi müşahademe göre özellikle Türkiye Radyolarının frekans seridine sahip olmayan ucuz transistörlü radyolar, uzun bir süre Türk işçilerinin yurt dışı Türkçe yayınlarımızı dinlemelerini önlemiştir. Yurt dışına giden işçilerimiz için hazırlanan broşürde bu husus belirtilmiştir. Yolladığımız kartlara frekansımızı mutlaka kayd etmekteyiz. Alman Radyolarında yapılan Türkçe yayınlarda da bu hususun yeteri kadar açıklandığını ve tekrarlandığını sanıyorum.

Yazımı buraya kadar açıkladığım durumları göz önüne alıp, aşağıdaki neticeleri vererek bağlamak istiyorum.

1. Vericilerin yayın gücünü arttırmak şarttır. Bunun için gereken hazırlık yapılmıştır.

12) Beş yıllık kalkınma plânı, tablo 187

2. TRT'de uzun yılların ihmali sonucu birikmiş teknik ve idari meseleler vardır. Teknik teçhizat noksandır. Yeter sayıda yeterli eleman yoktur. Bu eksikliklerin giderilmesi için, mevzuatın verdiği imkân oranında gayret edilmektedir.
3. Şu anda, yayın sürelerini daha fazla arttırmaya malesef imkân yoktur.
4. Dışardaki işçilerimizle ilgili bütün örgütlerin, bilgi, tecrübe alışverişlerinde bulunmalarını sağlayacak, kırtasiyecilikten kurtarılmış bir işbirliği mekanizmasına ihtiyaç vardır.

KAYNAK

Doç. Dr. Nermin ABADAN, Batı Almanyadaki Türk İşçileri ve Sorunları. Ankara, Kasım, 1966

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Radyo ve Televizyon Özel İhtisas Komisyonu Raporu. Nisan 1966
